ศูนย์วิทยบริการ
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดอ่างทองครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดอ่างทอง และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดอ่างทอง ที่มีตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน โดยผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานในการวิจัยว่า พระภิกษุที่มีตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระภิกษุในจังหวัดอ่างทองทั้งหมด จำนวน 135 รูป จำแนกตามสัดส่วนตามตำแหน่งคือ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ โดยผู้วิจัยออกไปศึกษาข้อมูล (Pilot survey) และทำการคัดเลือกรายชื่อพระภิกษุออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มเจ้าอาวาส จำนวน 160 รูป เจ้าคณะตำบล 37 รูป เจ้าคณะอำเภอ 7 รูป โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในกลุ่มพระภิกษุที่มีตำแหน่งเจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ เนื่องจากมีจำนวนน้อย และเลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้การจับฉลากในกลุ่มพระภิกษุที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาสจำนวน 91 รูป รวม 135 รูป ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดอ่างทอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดอ่างทอง มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและแบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และสถิติทดสอบใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variances)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของพระภิกษุ

พระภิกษุที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 135 รูป ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส คิดเป็น ร้อยละ 67.40 รองลงมาได้แก่ เจ้าคณะตำบล คิดเป็นร้อยละ 27.40 และเจ้าคณะอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 5.20

ศูนย์วิทยบริ...
สถาบันราชภัฏพระนครศรี...

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุ

ผลวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในระดับมาก รองลงมาคือเจ้าคณะตำบลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และเจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในระดับน้อย เมื่อจำแนกตามภาระงานของโรงเรียน 5 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุด้านงานวิชาการในภาพรวม เจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เจ้าอาวาสและ เจ้าคณะตำบล มีส่วนร่วมในระดับน้อย

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุด้านงานบุคลากรในภาพรวม เจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในระดับมาก รองลงมาเจ้าคณะตำบลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และเจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในระดับน้อย

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุด้านงานกิจการนักเรียนในภาพรวม เจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในระดับมาก ส่วนเจ้าอาวาส และเจ้าคณะตำบลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

4. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุด้านงานอาคารสถานที่ในภาพรวม เจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในระดับมาก รองลงมา เจ้าคณะตำบลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และเจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในระดับน้อย

5. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุด้านงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในภาพรวม พบว่า เจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด รองลงมาคือเจ้าอาวาส และเจ้าคณะตำบลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุ

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในภาพรวมทั้ง 5 งาน พระภิกษุที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษารวมทั้ง 5 งาน สูงกว่าพระภิกษุที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาในแต่ละงานพบว่า เจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสูงกว่าเจ้าอาวาสทุกงาน และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสูงกว่าเจ้าคณะอำเภอ ในงานกิจการนักเรียนและงานอาคารสถานที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศูนย์วิทยทรัพยากร
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดอ่างทอง มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา และนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของกรีสุดา เทียรทอง (2538) ว่าที่ร้อยตรีจิรวัฒน์ นาคพนม (2539) สมนึก ทองแก้ว (2539) พัทยา เนตรธรานนท์ (2540) และสุเมธี จันทร์หอม (2542) ที่วิจัยพบว่า วัดมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา โดยมีส่วนร่วมการเผยแพร่ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และให้ความร่วมมือในด้านงบประมาณการเงินที่เกี่ยวกับการให้ทุนการศึกษานักเรียน การซื้อวัสดุครุภัณฑ์ สื่อการสอน และการให้สิ่งของ ฯลฯ ผลการวิจัยที่ได้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดบทบาทของพระภิกษุในการพัฒนาสังคมไทยข้อที่ 9 ที่กำหนดว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรมในโรงเรียนต่าง ๆ ของรัฐบาลและเอกชน นอกจากนั้นยังกำหนดไว้ในบทบาทที่พึงประสงฆ์ของวัดและพระสงฆ์ข้อ 4 ที่ว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรม เช่น เป็นวิทยากรอบรมในสถานศึกษาหรือจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 20-21) ทำให้พระภิกษุโดยเฉพาะเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอซึ่งมีภารกิจในตำแหน่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ที่กำหนดว่าต้องเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์อยู่แล้ว (กรมการศาสนา กองแผนงาน. 2542 : 29) ซึ่งนักเรียนนั้นถือได้ว่า เป็นเยาวชนซึ่งจะเป็นอนาคตที่สำคัญของชาติ ทำให้พระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งจากผลการวิจัยที่พบว่า พระภิกษุมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับปานกลาง อาจจะเป็นเพราะโรงเรียนยังไม่เห็นความสำคัญของพระภิกษุ และไม่เปิดโอกาสพระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยเฉพาะจากผลการวิจัยที่พบว่า พระภิกษุมีส่วนร่วมในงานวิชาการในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมธี จันทร์หอม (2542) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของวัดในการสนับสนุนด้านการศึกษาของโรงเรียน ของวัดในจังหวัดสระแก้ว พบว่า วัดมีบทบาทด้านงานวิชาการและการเรียนการสอนในระดับน้อยเช่นกัน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษา มีกฎหมายการศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งได้กำหนดไว้ใน มาตรา 9 (1) การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ดังจะเห็นได้จาก ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 จะต้องประกอบด้วย ผู้แทนจากหลายฝ่ายในชุมชน เช่น ผู้แทนผู้ปกครอง นักเรียน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนครูในโรงเรียน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรในชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ ถือได้ว่าเป็นผู้แทนองค์กรในชุมชน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนโดยตรง ซึ่งจากข้อมูลสารสนเทศในจังหวัดอ่างทองนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตวัด ฉะนั้นการที่พระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน่าจะเป็นสิ่งยืนยันในความสำเร็จของการจัดการศึกษาในภาพรวม ดังกับผลการวิจัยของวาด หนูมา (2540 : 252) ที่พบว่า โรงเรียนที่ให้คณะกรรมการโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จในระดับมาก จากผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลสำหรับผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำมาพิจารณาเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิชาการในโรงเรียนให้มากขึ้น และจากผลการวิจัยนี้น่าจะเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าการจัดการศึกษาในจังหวัดอ่างทองน่าจะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการทดสอบสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ พบว่า เจ้าคณะอำเภอ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสูงกว่าเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส เป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้คือ พระภิกษุที่มีตำแหน่งต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับแนวคิดของธงชัย สันติวงษ์ (2530 : 38-39) และศิริอร ขันธหัตถ์ (2541 : 134) ที่กล่าวถึงประสบการณ์ของบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมว่า บุคคลใดมีประสบการณ์มากจะมีผลต่อการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ดีกว่าหรือรวดเร็วกว่าบุคคลที่มีประสบการณ์น้อย ดังนั้น พระภิกษุที่มีตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ อยู่ในฐานะผู้บริหารขององค์กรที่มีประสบการณ์มาก เนื่องจากในการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอนั้น กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) ระบุไว้ว่า ต้องมีพรรษาพ้นจาก 10 ปีขึ้นไป กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าอาวาสในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า 4 ประโยค ซึ่งจะเห็นว่าการที่พระภิกษุจะได้รับตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอต้องผ่านการเป็นเจ้าคณะตำบล หรือเป็นเจ้าอาวาสมาก่อน ซึ่งต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติตามพระธรรมวินัยที่ดีงาม บำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน คณะสงฆ์ และพระศาสนา ตั้งแต่ยังเป็นพระสังฆาธิการ

ศูนย์วิทยบริการ
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ในตำแหน่งเจ้าอาวาสและเจ้าคณะตำบล จนกระทั่งเป็นที่เชื่อมั่น ศรัทธาและได้รับการยอมรับตลอดจนเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในอำเภอนั้น จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอในที่สุด จากผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้นประการสำคัญคือ ควรให้บุคคลหลาย ๆฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะพระภิกษุ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า ตั้งอยู่ในวัดถึงร้อยละ 85.99 ฉะนั้นในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาในภาพรวมให้มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องให้พระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย โดยเฉพาะเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ ฉะนั้นในการให้พระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนควรกำหนดบทบาท หรือขอบข่ายงานให้ชัดเจนก่อน จากนั้นจึงติดต่อหรือประสานงานกับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยครง เพื่อเป็นส่วนช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดการหรือพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดอ่างทองมีข้อเสนอแนะเมื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดรูปแบบ และวิธีการในการส่งเสริม สนับสนุนให้พระภิกษุเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและโรงเรียนให้มีความชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นรูปธรรม สนองตอบตามแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ให้ทุกหน่วยงานมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริง

2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ควรมีแผนปฏิบัติการหรือโครงการเกี่ยวกับการให้พระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมที่ชัดเจนให้โรงเรียนปฏิบัติ และกำหนดเป็นมาตรการให้โรงเรียนจัดทำแผนงาน/โครงการรองรับอีกทั้งต้องมีการกำกับ ติดตามเพื่อให้เกิดการพัฒนา

3. ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทองควรให้ความสำคัญกับพระภิกษุ โดยมีวิธีการดังนี้

3.1 ให้ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน และเสนอแนะให้พระภิกษุได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการบริหารงานในโรงเรียนตามความเหมาะสม

ศูนย์วิทยบริการ
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

3.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้พระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในทุก ๆ งานของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของพระภิกษุที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. ควรศึกษาการดำเนินงานในการมีส่วนร่วมของพระภิกษุเพื่อนำผลไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3. ควรศึกษาความพร้อมหรือความสามารถพิเศษของพระภิกษุ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของโรงเรียน

4. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของพระภิกษุ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ